

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอำเภอจุน จังหวัดพะเยา Living Based on Sufficiency Economy Philosophy of Farmers in Chun District, Phayao Province

ณัฐพล กิตติบุญวัฒน์ (Nuttapol Kittiboonyawat)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

นารินทร์ สีสระ (Nareerat Seerasam)³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม (2) ความรู้ แหล่งความรู้ (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4) ระดับการปฏิบัติในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะ ประชากร คือ เกษตรกรโครงการ “5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง” อำเภอจุน จังหวัดพะเยา 100 ราย โดยเก็บข้อมูลทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์มีความเที่ยง 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรอำเภอจุนมีพื้นที่การเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เฉลี่ย 10.09 ไร่/ครัวเรือน ใช้ทุนส่วนตัว และแหล่งเงินทุนจาก ธ.ก.ส. ไม่ดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชน ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม (2) มีความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แหล่งข้อมูลและระดับการรับรู้ข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง (3) เห็นด้วยเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการลดรายจ่าย และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (4) ระดับการปฏิบัติในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะหลักการพึ่งตนเอง หลักความมีภูมิคุ้มกันและหลักความมีคุณธรรม (5) ระดับความรุนแรงของปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะหลักพอมีพอใช้(เงิน) หลักการพึ่งตนเอง และหลักความพอมีพอกิน มีข้อเสนอแนะของเกษตรกร คือ ควรส่งเสริมการตั้งตลาดเกษตรกรและประชาสัมพันธ์ด้านตลาดอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและพัฒนาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์หรือสารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี

คำสำคัญ การดำรงชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพะเยา

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nuttapol.doae@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช seerasam@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study : (1) basic status of personal, economic,social. (2) knowledge and knowledge resources (3) Opinions on Sufficiency Economy Philosophy.(4) Level of practice in living on Sufficiency Economy Philosophy. (5) Problems and Suggestions.The study population was 100 from The project "5 Collaboration on continueing agricultural new theory dedicated to the king" Chun District, Phayao Province. The data were collected from all population by using interview from at the reliability of 0.95. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and ranking. The finding were as follow (1) The average land to practice on the philosophy of sufficiency economy was 10.09 rai/ household. Use private capital and finance source from Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Do not hold community leadership position, not a group member. (2) Knowledge of the philosophy of sufficiency economy were very high, sources and levels of information were moderate. (3) they were agree on Sufficiency Economy at the highest level in specifically reduction of income and environmental conservation and sustainable use of natural resources. (4) The level of practice on the philosophy of sufficiency economy is at the highest level in specifically self-reliant principles of Immunity and principles of morality. (5) The level of severity of the problems of living on the philosophy of sufficiency economy practice was moderate in specifically good enough (money) self-reliant and mainstream.The suggestions were should be promoted farmers' markets, should be established agricultural processing and reduce the use of chemicals.

Keywords: Living, The philosophy of sufficiency economy, Phayao Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

บทนำ

ประเทศไทย ต้องเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าทางชีวิตของประชาชนคนไทย ไม่ว่าจะเป็นสภาพของเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว ส่งผลให้การส่งออกสินค้าการเกษตรของไทยเกิดการชะลอตัวตามไปด้วย ทำให้เกิดการเลิกจ้างแรงงาน การย้ายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติ ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น รายได้ที่ลดลง ภาระหนี้สินที่เพิ่มพูนขึ้นทุกวัน ทำให้ประชาชนดำรงชีวิตด้วยความยากลำบาก

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2504 เพื่อเป็นแผนพัฒนาชาติ โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีการพัฒนาที่ถูกต้องตามหลักการ พร้อมกับมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่สามารถใช้ได้กับประชาชนทุกระดับของสังคม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ต่อเนื่องจวบจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในปัจจุบัน เพื่อให้บูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุล สมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม (แผนพัฒนาฯ 12. 2560, น.4)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงมีนโยบายโครงการ " 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง " เพื่อรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณและเผยแพร่พระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สำนักงานเกษตรอำเภอจุน เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร มีหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบาย เพื่อให้เกษตรกรมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่มากขึ้น รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่สู่ความยั่งยืนและขยายผลออกสู่วงกว้าง ตลอดทั้งเป็นการเผยแพร่แนวพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่สาธารณชน ทำให้เกษตรกรทั่วไปมีแรงบันดาลใจในการน้อมนำแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ไปปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของตนเอง ควบคู่กับการใช้ประโยชน์การอนุรักษ์ดินและน้ำ สามารถพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีข้าวเป็นพืชหลัก รองลงมาเป็นไม้ผล พืชไร่ เน้นทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยว ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ เกิดหนี้สินเพิ่มพูน อีกทั้งยังมีการใช้ชีวิตแบบวัตถุนิยม ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตตลอดทั้งปี แต่ยังมีเกษตรกรบางส่วนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการใช้ด้านการเกษตร ความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชน และเข้าร่วมโครงการ " 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง "

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอำเภอจุน จังหวัดพะเยา เพื่อเป็นแนวทางให้กับชุมชนในพื้นที่อื่นๆต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
- 2 เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
- 3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
- 4 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
- 5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ประชากรในการวิจัยนี้ คือ เกษตรกรในโครงการ “5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง” อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ทั้งหมด 100 ราย ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่สุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย คำถาม 5 ตอน คือ (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร (2) ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร (3) ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร (4) ระดับการปฏิบัติในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร แบบสัมภาษณ์มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item objective congruence, IOC) เท่ากับ 0.95 และมีค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.87 - 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

โดยกำหนดเกณฑ์การวัดระดับ ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 = มาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 = น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.33 ปี ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก อาชีพรองรับจ้างทั่วไป มีแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือน เฉลี่ย 2.18 คน มีแรงงานทางการเกษตรนอกครัวเรือนเฉลี่ย 2.0 คน มีประสบการณ์ด้านการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เฉลี่ย 11.78 ปี รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 152,162.00 บาท/ปี แบ่งเป็นรายได้ในภาคการเกษตร เฉลี่ย 101,036.00 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 55,545.83 บาท/ปี หนี้สินคงเหลือที่เกิดในภาคการเกษตร เฉลี่ย 253,128.05 บาท หนี้สินคงเหลือที่เกิดนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 145,322.03 บาท มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง/ไม่เสียค่าเช่า เฉลี่ย 22.00 ไร่ เข้าพื้นที่ทำการเกษตร เฉลี่ย 19.22 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เฉลี่ย 10.09 ไร่ ส่วนมากใช้เงินทุนส่วนตัว และจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งด้านผู้นำชุมชนแต่ยังดำรงตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร แต่ยังเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.

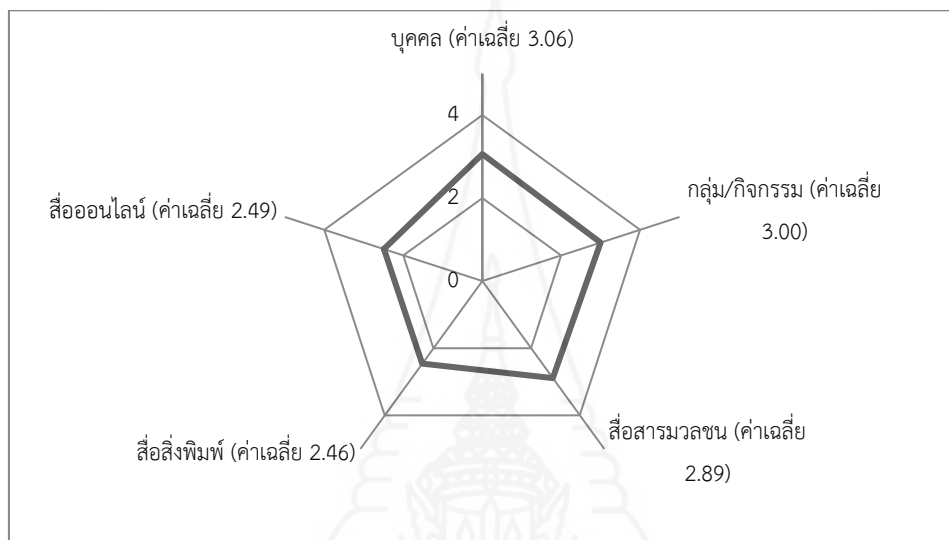
2. ความรู้ และแหล่งความรู้ของเกษตรกร มีการวัดความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม (สำนักงาน กปร.2550, น. 23) พบว่า เกษตรกรมีความรู้ในประเด็นดังกล่าวภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มีแหล่งข้อมูลและระดับการได้รับข้อมูล

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

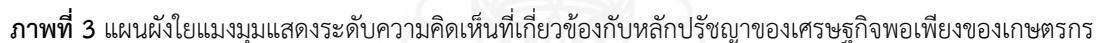
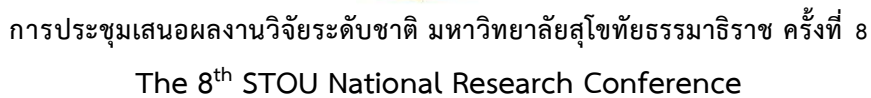
The 8th STOU National Research Conference

ข่าวสารทั้งที่เป็นแหล่งบุคคล แหล่งกลุ่ม/กิจกรรม สื่อสารมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแหล่งความรู้แต่ละประเภท พบว่า ได้รับจากแหล่งบุคคล (ค่าเฉลี่ย 3.06) มากที่สุด รองลงมาคือ แหล่งกลุ่ม/กิจกรรม (3.00) และแหล่งสื่อสารมวลชน (ค่าเฉลี่ย 2.89) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนผังใยแมงมุมแสดงระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละแหล่งข้อมูล

3. ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร มีการวัดระดับความคิดเห็นโดยใช้เกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2549 – 2551 (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน 2557, น. 7) มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและด้านการเอื้ออารีต่อกัน พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยในประเด็นดังกล่าวในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งประเด็นความคิดเห็นที่เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด คือ ด้านการลดรายจ่าย (ค่าเฉลี่ย 4.47) รองลงมาคือ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.46) และด้านการเอื้ออารีต่อกัน (ค่าเฉลี่ย 4.41) ดังภาพที่ 3

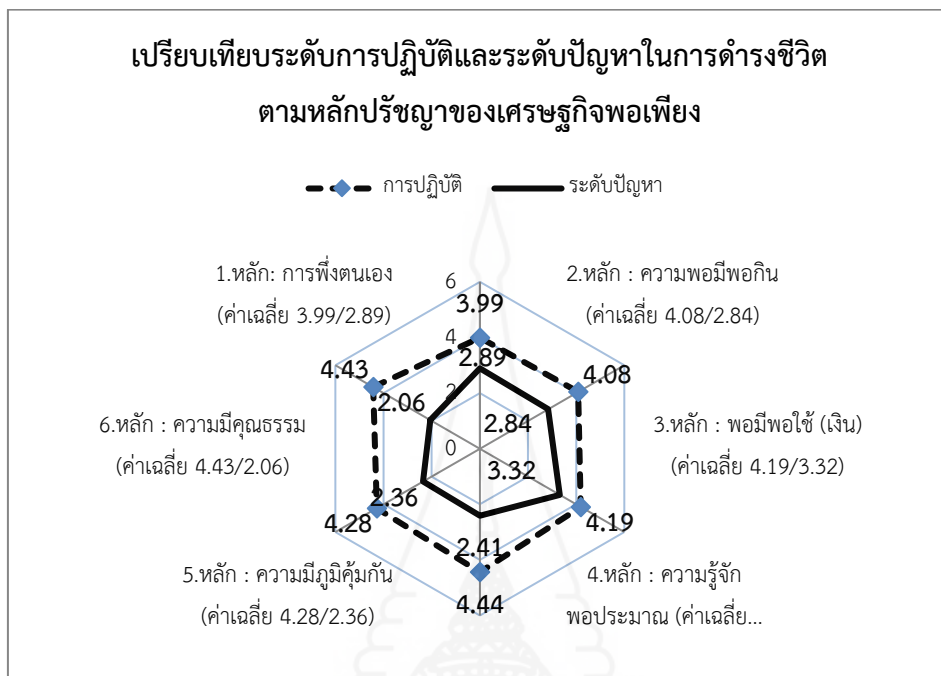

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกษตรกรประสบปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ หลัก: การพึ่งตนเอง หลัก: ความพอมีพอกิน หลัก: พอมีพอใช้ (เงิน) หลัก: ความรู้จักพอประมาณ หลัก: ความมีภูมิคุ้มกัน หลัก: ความมีคุณธรรม ในภาพรวมทั้งหมด มีความรุนแรงอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งประเด็นความรุนแรงที่เกษตรกรในอำเภอจุนประสบมากที่สุด คือ หลัก: พอมีพอใช้ (เงิน) รองลงมา คือ หลัก: การพึ่งตนเอง และ หลัก: ความพอมีพอกิน โดยข้อเสนอแนะของเกษตรกร ได้แก่ ควรส่งเสริมการตั้งตลาดเกษตรกรและประชาสัมพันธ์ด้านตลาดอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและพัฒนาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์หรือสารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ภาพที่ 4 แผนผังใยแมงมุมแสดงเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งมีประสบการณ์ด้านการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรเริ่มน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ พืพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550,น.83-91) ได้อธิบายถึงระดับของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่ 1 ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว สามารถพึ่งพาตนเอง สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรยังไม่ตระหนักถึงประโยชน์ในการรวมกลุ่ม ยังไม่มีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเทศบาลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (2560,ออนไลน์) ได้อธิบายว่าการจะสร้างกลุ่มที่เข้มแข็ง สมาชิกกลุ่มจะต้องมีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีเป้าหมายหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและลงมือร่วมกัน

ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร พบว่า ข้อที่เกษตรกรตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความมีเหตุผล มีความพอเพียง ความพอดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คุณธรรม (2) การซื้อห่วย ลอตเตอรี่ การเสี่ยงโชค ที่ไม่ทำให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน ถือว่าไม่ขัดต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ตามหลักความพอประมาณ ที่กล่าวว่า ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น) และ(3) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในในระดับบุคคลเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกษตรกรยังขาดความรู้ในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะเรื่องหลักการ แนวคิด ที่ถูกต้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

แหล่งความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร มีแหล่งความรู้และระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่ม/กิจกรรม สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง โดยแหล่งความรู้สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์พบว่าอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรยังเน้นหาความรู้จากประสบการณ์ของตัวบุคคลมากกว่า และยังเข้าไม่ถึงแหล่งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับ วีรยา อักกะโชติกุล (2552,น.34) กล่าวว่า สื่อบุคคล เป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารและจะเป็นประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการยอมรับสารนั้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดต่อสาร และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นด้วย

ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุดหลายด้าน คือ ด้านการลดรายจ่าย รองลงมา ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาเป็นข้อๆ ในแต่ละด้านพบว่า หัวข้อด้านการเพิ่มรายได้ ในประเด็นการขายสินค้าออนไลน์ ผ่านช่องทาง facebook หรือเว็บไซต์ (website) เป็นการเพิ่มรายได้ เกษตรกรเห็นด้วยในระดับปานกลาง อาจเป็นไปได้ว่า เกษตรกรเน้นผลิตเพื่อการบริโภคมากกว่าการจำหน่าย และยังไม่มีทัศนคติในการขายสินค้าแบบตลาดออนไลน์

ระดับการปฏิบัติในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นข้อๆ ในแต่ละด้านพบว่า หลักการพึ่งตนเอง ในประเด็นทำบัญชีครัวเรือนและใช้บัญชีประเมินผลเพื่อปรับปรุงและวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง เกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับมาก แต่อยู่ในระดับต่ำกว่าประเด็นอื่น อาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรยังมีข้อจำกัดในการทำบัญชีครัวเรือนที่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ อารยา อิงไพบูรณ์ (2559) ได้ศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์” พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร คือ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ไม่ยอมทำบัญชีครัวเรือน บันทึกบัญชีครัวเรือนไม่ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอจึงไม่ยอมทำบัญชีครัวเรือน ขาดประสบการณ์ มีความยุ่งยากและทำให้เสียเวลาขาดความรู้ความเข้าใจ มีการกิจที่ต้องรับผิดชอบ ขาดกำลังใจและแรงจูงใจ เขียนหนังสือไม่ได้

ปัญหาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เกษตรกรประสบปัญหาในประเด็นเงินทุนไม่เพียงพอ รองลงมาประเด็นที่ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีตลาดรองรับผลผลิตและขาดการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก อาจเป็นไปได้ว่า เกษตรกรยังมีการผลิตผลผลิตทางการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ อีกทั้งไม่มีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ส่งผลกระทบต่อรายได้ที่จะนำมาลงทุนในฤดูกาลต่อไป สอดคล้องกับ สมชาย บุญประดับ (2558,น.3) กล่าวว่า เกษตรกรนิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยวและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกษตรกรมักประสบปัญหารายได้ต่ำ ขาดความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรม ชุมชนขาดความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตไม่ดีและก่อให้เกิดมลภาวะต่อสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับรัฐพงษ์ จันทมนานุรักษ์ (2558) กล่าวว่า เกษตรกรไม่มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรคิดเป็น ร้อยละ 100.0 เนื่องจากเหตุผลส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรเองที่ขาดการรวมกลุ่มที่มั่นคง ปัญหาด้านเงินทุน กอปรกับชนิดของพืชไร่ที่เกษตรกรปลูกได้แก่ มันสำปะหลัง ยางพารา โดยการแปรรูปต้องอาศัยเครื่องจักรและเทคโนโลยี ซึ่งเกษตรกรมองว่าเป็นสิ่งที่ยุ่งยากทั้งในด้านเงินทุน และความสามารถของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

1 ประเด็น : เกษตรกรไม่มีการรวมกลุ่ม

1) เกษตรกรควรศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายช่วยเหลือกัน และการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต

2) หน่วยงานควรส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และสนับสนุนกลุ่มให้เกิดการพัฒนาทั้งตัวบุคคล (Smart farmer) ระบบกลุ่ม (Smart group) การพัฒนาสินค้าและบริการ (Smart product) เพื่อก้าวสู่เศรษฐกิจพอเพียงขั้นก้าวหน้าต่อไป

3) ควรมีนโยบายที่เอื้อต่อกลุ่มเกษตรกร เช่น การจัดสรรงบประมาณตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร การขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมให้เกิดเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)

2 ประเด็น : การเข้าถึงแหล่งความรู้

1) เกษตรกรควรมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้โดยเฉพาะแหล่งความรู้จากสื่อออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์

2) หน่วยงานควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้ การเข้าถึงแหล่งความรู้ ส่งเสริมให้เกษตรกรศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้จริง และสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น

3) ควรมีนโยบายให้ความรู้การบริหารจัดการผลิต การพัฒนาเรื่องดินและน้ำ การสนับสนุนงบประมาณในการปรับโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อพัฒนาสู่โคกหนองนาโมเดล

3 ประเด็น : การทำบัญชีครัวเรือนที่ไม่ต่อเนื่อง

1) เกษตรกรควรมีการผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลายทำให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่อง จะเป็นการเสริมแรงให้เกิดการทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ และมุ่งเน้นการใช้จ่ายอย่างประหยัด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ตามกำลังของตนเอง โดยปราศจากหนี้สินด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ด้วยการอดออม

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการให้ความรู้ การผลิตและพัฒนาครุภัณฑ์อาสา ให้เพียงพอต่อการแนะนำและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

3) ควรมีนโยบายจัดสรรงบประมาณเพื่อติดตามการทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง

4 ประเด็น : ปัญหาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) เกษตรกรควรเน้นใช้เงินทุนของตนเองเป็นอันดับแรก ผลิตสินค้าเกษตรที่มีความหลากหลายและมีตลาดรองรับ อีกทั้งควรมีการแปรรูปผลผลิตสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า

2) หน่วยงานควรส่งเสริมเงินทุนเพื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรที่มีความตั้งใจ ส่งเสริมการทำเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้มากขึ้น

3) ควรมีนโยบายหรือโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- ปรัชญา แตรสังข์. (2550) ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.นนทบุรี.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ.(2550) เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยพัฒนา.
- กัณตินี แวโนะ. (2551). ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.นนทบุรี.
- กานดา เต๊ะชั้นหมาก. (2552). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน: ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- วีรยา อักกะโชติกุล. (2552). บทบาทสื่อบุคคลในการส่งเสริมการรับรู้องค์รวนวัตกรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.กรุงเทพฯ.
- ศิวัต ศรีสวัสดิ์. (2552). ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยา ศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- รัฐพงษ์ จันทคนานุรักษ์.(2558). ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกับการพัฒนาการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลลำนางรอง อำเภอนโนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.นครปฐม
- สมชาย บุญประดับ.(2558). รายงานชุดโครงการวิจัย วิจัยและพัฒนาระบบการปลูกพืชอย่างยั่งยืน.กรมวิชาการเกษตร. กรุงเทพมหานคร.
- อารยา อิงไพบูลย์กิจ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์.คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.สุรินทร์
- สำนักงานเทศบาลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (2560) สืบค้นจาก <http://www.wiangphangkham.go.th/images/1206771081/4.pdf>